

První etapa národního obrození (1770/80 – 1805)

fáze vědecká a jazyková

- obrozenci začali německy a latinsky zkoumat a popisovat češtinu, literaturu a dějiny
- nutnost oživit jazyk, mluvnicki a českou minulost

Charakteristika první etapy

- není programově ani organizačně jednotný proud, omezeno na několik vlastenců z řad inteligence včetně několika šlechticů, neuměli pořádně česky
- vliv reforem (zrušení nevolnictví, povinná školní docházka, centralizace správy – němčina)
 - rekce na poněmčování, příliv venkovanů do Prahy
- osvícenství (rovnost, svoboda, právo na vlastní identitu, důraz na vědu)
 - nastává vědecké (kritické) zkoumání
- hledání identity (na našem území žili dlouhá staletí tři národy – Češi, Němci a Židé, mluvilo se převážně německy, lidé se cítili Čechy podle území, ne podle jazyka)
 - opora ve slovanských zemích

VĚDA – OBNOVA JAZYKA

Josef Dobrovský (1753 – 1829) „modrý abbé“

- vůdčí osobnost
- kněz, jezuita, český jazykovědec, historik a zakladatel slavistiky
- česky se naučil až na gymnáziu
- začal jako vědecký kritik textů, přes Bibli se dostal k historickým textům, k české historii (byl jí nadšen)
- ačkoliv psal německy, češtinu zachránil a zpracoval (a chaotická pravidla normoval) - nevěřil v její budoucnost
- nebál se zasahovat do vědeckých sporů, bořil legendy, pokud stály na falešných důkazech, i RKZ označil za falsa - velmi proti sobě popudil nastupující generaci

dílo:

Zevrubná mluvnice jazyka českého (něm.)

- stanovil pravidla tvorby slov – zarazil brusiče a umožnil rozvoj češtiny

Dějiny českého jazyka a literatury – jako první hodnotí dějiny č. literatury (něm.)

Německo-český slovník (dva díly) (něm.)

Základy jazyka staroslověnského (zakládající práce slavistiky, lat.)

ŠÍŘENÍ JAZYKA

- stabilizace češtiny i tvorba čtenářské obce /publika

1) nakladatelství Česká expedice – první ryze českým nakladatelství

+ knihkupectví a antikvariát

- vyšla v něm většina českých knih své doby

- stalo se centrem českého obrozeneckého hnutí v době jeho počátku

Václav Matěj Kramerius (1753 – 1808)

- od r. 1786 pracoval pro *Schönfeldské císařské královské poštovské Noviny*, 1789 začal vydávat vlastní noviny *Pražské poštovské noviny*, roku 1791 byly přejmenovány na *Krameriusovy c.k. vlastenecké Noviny*.
- 1795 koupil knihtiskárnu a začal šířit české tisky

2) divadlo

a) první kamenné divadlo v Praze – Nosticovo divadlo (*1783)

- hrabě Nostic chtěl uvádět německou činohru a italskou operu
- dramaturgem Jan Nepomuk Štěpánek, pozdějším kapelníkem František Škroup
- 1787 Mozart v Nosticově divadle diriguje Figarovu svatbu a Dona Giovanniho

- občasná česká představení: na scéně divadla V Kotcích (1771), v Nosticově divadle (1785), v Karlíně (1787 – 89), U Hybernů (1790 – 1800), od r. 1803 U dominikánů na Malé Straně

Jan Nepomuk Štěpánek (1783 – 1844)

- pro divadlo napsal, přeložil či upravil asi 130 různých dramatických děl (bez větší umělecké hodnoty), uvedl asi 10 Klicperových her, ojediněle i díla Schillera a dalších, přeložil nejméně 13 operních libret (např. Weber, Mozart)
- v oblibě u tehdejšího obecnstva byly jeho historicko-rytířské hry a veselohry ze současnosti.

b) kočovné divadlo – putují po venkově, šíří češtinu

loutkové divadlo – **Václav Kopecký** (1775 – 1847) (hrál česky; hl. postavy – Faust, český Honza, čerti)

c) divadlo Bouda – Vlastenecké divadlo – hrálo česky 1786 – 1789 – na Koňském trhu (skutečná bouda sbitá z prken) – Václav Thám

Václav Thám (1765 – asi 1816)

- herec, režisér, dramatik, překladatel
- byl jedním z hlavních činitelů Boudy, později i divadla U Hybernů, po zániku Boudy kočoval s divadelní společností po č. venkově i po monarchii, při jedné takové cestě zemřel – neznáme místo úmrtí, také datum je nejisté (bylo to někde v Haliči)
- napsal asi 50 her (z většiny známe pouze názvy) a další přeložil z němčiny (např. Břetislav a Jitka aneb Únos z kláštera; Don Žuán aneb Kamenný most; Vlasta a Šárka aneb Dívčí boj u Prahy; Švédská vojna v Čechách aneb Udatnost pražských studentů)

3) próza

- pokračuje obliba knížek lidového čtení – povídky dostávají vlastenecký nádech, rytířské povídky, povídky z české historie - malá čtenářská obec

4) poezie

- neměli na co navázat – lidová nebyla ve spisovné řeči, kramářské písně a duchovní poezie neměly požadovanou náplň a témata
- neměli prosodii (způsob veršování), neměli básnický jazyk (lidé sotva rozuměli česky, natož nějaká obrazná vyjádření)
- básnické pokusy soustředili do almanachů (měly různé autory)
- posun nastal až v okamžiku, kdy Dobrovský stanovil zásady tvorby poesie ve stati Česká prosodie

Antonín Jaroslav Puchmajer (1769 – 1820)

- kněz, překladatel a básník
- soustředil kolem sebe básníky a 20 let organizoval vydávání almanachů – s využitím Dobrovského rad – využili více forem, soustředili se na světovou klasiku (překlady), na vlastní tvorbu - navázala na něj následující generace